

7 Arbetskraft inom jordbruket

I kapitel 7 redovisas uppgifter om arbetsinsatserna inom framförallt jordbruk och skogsbruk. Från den årliga registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken (RAMS) har hämtats uppgifter om förvärvsarbete inom jordbruk och skogsbruk och deras andel av samtliga förvärvsarbete. Uppgifter lämnas också om jordbrukarnas åldersfördelning.

Sammanfattning

Förvärvsarbete

År 2009 var enligt den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken, RAMS, 76 200 personer sysselsatta inom jordbruk med binäringar, varav 47 500 inom jordbruk. Detta innebär 1,8 respektive 1,1 % av samtliga förvärvsarbete personer. Den största andelen sysselsatta i jordbruk med binäringar noteras, liksom tidigare år, för Gotlands län med 5,9 % medan andelen är lägst i Stockholms län med endast 0,3 % (tabell 7.1).

Företagarnas åldersfördelning

För 2010 ligger jordbrukarnas medianålder i intervallet 55–59 år. 27 % av brukarna med känd ålder är 65 år eller äldre och 4 % är yngre än 35 år. Förändringarna i de här avseendena har varit små under senare år. Andelen företagare som är 65 år eller äldre är avsevärt högre i små än i stora företag (tabell 7.2).

Sysselsättning i jordbruket enligt EU:s statistikkrav

Antalet sysselsatta i det svenska jordbruket, beräknade enligt EU:s statistikkrav, uppgick 2010 till totalt till 177 000 personer, vilket framgår av tabell 7.3. Vid företag som drivs av fysisk person var antalet sysselsatta företagare och familjemedlemmar 139 000. Stadigvarande sysselsatta, som ej var familjemedlemmar till företagaren eller som var sysselsatta i företag drivna av juridisk person, uppgick till 22 000.

Antalet tillfälligt sysselsatta utan familjeanknytning till företagaren och med i allmänhet mycket låg sysselsättning var 17 000 personer.

Den totala sysselsättningen omräknad till arbetskraftsenheter, Annual Work Unit (AWU) enligt EU:s definition uppgick till 57 000. En AWU motsvarar arbetstiden för en heltids-sysselsatt, för Sverige räknat efter 1 800 timmar per år. År sysselsättningen mindre räknas motsvarande andel av en AWU. En redovisad sysselsättning på 1 800 timmar eller mer räknas alltid som en AWU. Företagaren och dennes familjemedlemmar svarar för drygt två tredjedelar av det totala antalet arbetskraftsenheter (tabell 7.4).

Sysselsättningen i jordbruket domineras av männen både vad gäller antal personer och antal AWU. Av alla företagare och familjemedlemmar (såväl stadigvarande som tillfälligt sysselsatta) samt övriga stadigvarande sysselsatta utgör männen 106 000 (60 %) och kvinnorna 72 000 (40 %) (tabell 7.4).

Omkring tre femtedelar, eller 62 %, av de sysselsatta (exkl. tillfälligt sysselsatta) redovisar under 25 % arbetstid i jordbruket. Av företagarna i enskild firma har 14 % motsvarande heltid eller mer i sysselsättningsgrad. Av driftsledarna bland juridiska personer har 46 % heltid eller mer i sysselsättningsgrad. Från tidigare undersökningar och från kommentarer i samband med SCB:s undersökning har det framkommit att en stor andel av dem som redovisat 1 800 timmar eller mer anser sig ha väsentligt högre arbetsinsatser än vad som motsvarar normal heltid (tabell 7.5).

Om statistiken

Förvärvsarbetande

I **tabell 7.1** redovisas uppgifter från den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken, RAMS, om antal förvärvsarbetande i jordbruk med binärningar. Resultaten avser förvärvsarbetande i åldern 16–84 år vilka bedöms ha utfört i genomsnitt minst en timmes arbete per vecka under november.

Det som vi i dagligt tal kallar företagare omfattar dels de personer som driver näringsverksamhet i enskild firma eller enkelt bolag, s.k. personliga företagare, dels de personer som i delägarskap driver fämansägt handels-, kommandit- eller aktiebolag. SCB får del av Skatteverkets insamlade standardiserade räkenskapsutdrag (SRU). Från detta material kan SCB identifiera företagarna och beräkna deras inkomster för den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken, även verksamheter med underskott inkluderas.

Branschindelningen i RAMS är fr.o.m. 1993 gjord efter standard för svensk näringsgrensindelning 1992 (SNI92), fr.o.m. 2002 efter standard för svensk näringsgrensindelning 2002 (SNI2002) och fr.o.m. 2008 efter standard för svensk näringsgrensindelning 2007 (SNI2007).

I samband med övergången till SNI2007 gick branschen *Service till växtodling, plantering, sådd och skötsel av grönytor* från att ligga inom bransch 01, Jordbruk och jakt samt service i anslutning härtil till att ligga inom SNI 81, Fastighetsservice samt skötsel och underhåll av grönytor. Vid övergången fanns det drygt 4 000 förvärvsarbetande inom den branschen.

RAMS grundas på administrativa dataregister som inhämtas eller sammanställs av SCB. Den viktigaste källan är registret över kontrolluppgifter från arbetsgivare men uppgifter hämtas även från andra källor, t.ex. standardiserade räkenskapsutdrag från Skatteverket och SCB:s företagsregister.

RAMS genomfördes första gången 1985 och har sedan dess tagits fram varje år. Den senast framtagna årgången avser sysselsättningen 2009. RAMS ligger också till grund för

sysselsättningsstatistiken i de två senaste folk- och bostadsräkningarna (FoB 85 och FoB 90).

Det är viktigt att påpeka att fördelningen på näringsgren i RAMS grundas på det s.k. mestkriteriet, vilket förklarar varför RAMS redovisar betydligt färre personer inom jordbruk än Lantbruksregistret. I Lantbruksregistrets registrering kommer i princip alla personer med som under året varit sysselsatta på jordbruksföretag, dvs. även personer som är huvudsakligen verksamma i andra näringar.

Företagarnas åldersfördelning

Vid den årliga uppgiftsinsamlingen till Lantbruksregistret erhålls bl.a. uppgifter om jordbrukarnas åldersfördelning. Fr.o.m. år 2010 har definitionen för vilka företag som ingår i LBR ändrats. Detta för att ta hänsyn till EU:s avgränsningar, som inte fullt ut stämmer överens med de svenska. Fr.o.m. 2010 är därför LBR:s avgränsningar en sammanslagning av de gamla svenska avgränsningarna i LBR samt EU:s avgränsningar. Detta gör att uppgifterna för år 2010 inte är fullt jämförbara med tidigare års siffror. Därför redovisas i **tabell 7.2** värden enligt både den nya och den tidigare LBR-definitionen. Läs mer om de nya definitionerna i bilaga 1, Lantbruksregistret.

Resultaten avser företagare vid samtliga jordbruksföretag som:

- brukade mer än 2,0 ha åkermark eller
- brukade sammanlagt minst 5,0 hektar jordbruksmark eller
- bedrev trädgårdsodling omfattande minst 2 500 kvadratmeter frilandsareal eller
- bedrev trädgårdsodling omfattande minst 200 kvadratmeter växthusyta eller
- innehade djurbesättningar som någon gång från och med den 1 januari 2010 till och med den 10 juni 2010 omfattade minst 10 nötkreatur, eller minst 10 suggor eller 50 svin, eller minst 20 får, eller 1 000 fjäderfå.

Som företagare i Lantbruksregistret räknas definitionsmässigt den person som juridiskt och ekonomiskt svarar för verksamheten. Sålunda redovisas endast uppgifter för den för-

ste företagaren även om flera personer gemensamt brukar ett företag. Fram t.o.m. 1995 kunde ytterligare högst två företagare ingå i redovisningen. Ändringen 1996 skedde som anpassning till EU:s riktlinjer på området.

Sysselsättning i jordbruket enligt EU:s statistikkrav

Som en del av de s.k. strukturundersökningarna i jordbruket har SCB för åren 1995, 1997, 1999 och Jordbruksverket för 2003, 2005, 2007 och 2010 ställt särskilda frågor om sysselsättningen anpassade till EU:s krav. Undersökningens population är densamma som används i strukturundersökningen och nämns under *Företagarnas åldersfördelning*. Resultat från 2010 års undersökning redovisas i **tabellerna 7.3–5**.

Sysselsatta personer redovisas som företagare, familjemedlemmar till företagaren eller som ej familjemedlemmar. Enligt EU:s bestämmelser skall endast en person redovisas som företagare.

Annan publicering

Antalet förvärvsarbetande enligt RAMS med fördelning på näringsgren finns samlade i det

årliga statistikpaketet AMPAK vid SCB. Bl.a. sker redovisning på län och kommun och med uppdelning på kön. Redovisning på begränsad näringsgrensnivå sker också i Sveriges Statistiska Databaser, som kan nås via SCB:s webbplats www.scb.se.

Uppgifter om jordbrukarnas åldersfördelning publicerades av Jordbruksverket och SCB i Statistiska meddelanden serie JO, senast JO 34 SM 1101. Sysselsättningen i jordbruket enligt EU:s statistikkrav har likaledes redovisats i Statistiska meddelanden, senast JO 30 SM 1101.

SM-publicationerna är tillgängliga på Internet och kan nås via SCB:s eller Jordbruksverkets webbplats (www.scb.se respektive www.jordbruksverket.se).

Delar av jordbruksstatistiken publiceras också i Sveriges Statistiska Databaser i anslutning till SCB:s webbplats samt i Jordbruksverkets statistikdatabas i anslutning till Jordbruksverkets webbplats.

Tabell 7.1

**Förvärsarbetande befolkning inom jordbruk, skogsbruk, jakt och fiske
(SNI 2007) 2009 efter arbetsplatsens belägenhet**
Economically active population in agriculture, forestry, hunting and fishing by place of work

Område	Förvärsarbetande inom jordbruk, skogsbruk m.m.				Förvärsarbetande inom jordbruk, skogsbruk m.m. i procent av samtliga förvärsarbetande			
	Män	Kvinnor	Summa	Därav jordbruk ¹	Män	Kvinnor	Samtliga	Därav jordbruk ¹
<i>Län</i>								
Stockholms	2 100	1 043	3 143	2 252	0,4	0,2	0,3	0,2
Uppsala	2 175	515	2 690	2 027	3,3	0,8	2,0	1,5
Södermanlands	1 889	531	2 420	1 835	3,5	1,0	2,3	1,7
Östergötlands	3 587	748	4 335	3 173	3,6	0,9	2,3	1,7
Jönköpings	3 035	696	3 731	2 039	3,6	0,9	2,3	1,3
Kronoberg	2 224	584	2 808	1 115	4,6	1,4	3,1	1,2
Kalmar	3 387	737	4 124	2 643	6,2	1,5	4,0	2,6
Gotlands	1 245	263	1 508	1 369	9,6	2,1	5,9	5,3
Blekinge	1 341	279	1 620	1 005	3,9	0,9	2,5	1,5
Skåne	7 965	2 524	10 489	9 100	3,0	1,0	2,0	1,7
Hallands	2 793	789	3 582	2 589	4,5	1,3	2,9	2,1
Västra Götalands	8 258	2 116	10 374	7 266	2,2	0,6	1,4	1,0
Värmlands	2 628	613	3 241	1 556	4,4	1,1	2,8	1,4
Örebro	1 938	416	2 354	1 413	3,0	0,7	1,9	1,1
Västmanlands	1 338	355	1 693	1 141	2,4	0,7	1,6	1,1
Dalarnas	2 557	617	3 174	1 149	4,0	1,0	2,6	0,9
Gävleborgs	2 705	581	3 286	1 396	4,3	1,0	2,7	1,2
Västernorrlands	2 245	627	2 872	1 060	3,9	1,2	2,6	1,0
Jämtlands	2 286	417	2 703	957	7,6	1,5	4,7	1,7
Västerbottens	2 554	578	3 132	1 250	4,2	1,0	2,7	1,1
Norrbottens	2 422	497	2 919	1 178	4,1	0,9	2,6	1,1
<i>Hela riket</i>								
2009	60 672	15 526	76 198	47 513	2,7	0,8	1,8	1,1
2008	59 348	14 959	74 307	46 672	2,6	0,7	1,7	1,1
2007	57 680	14 343	72 023	46 027	2,5	0,7	1,6	1,0

1) Jordbruk, jakt och service i anslutning härtill (SNI 01).

Källa: SCB, Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik.

Tabell 7.2
Jordbruksföretagarnas¹ åldersfördelning 2010
Age distribution of holders

Område; storleksgrupp	Antal företagare i åldern, år								Juridisk person eller uppgift saknas	Summa
	Under 25	25– 34	35– 44	45– 49	50– 54	55– 59	60– 64	Över 64		
<i>Produktionsområden</i>										
Gss	12	187	636	517	669	652	656	1 131	758	5 218
Gmb	23	296	954	751	887	876	840	1 493	687	6 807
Gns	31	337	1 068	859	1 072	1 022	1 071	2 061	678	8 199
Ss	32	329	1 382	1 218	1 479	1 459	1 642	2 823	1 112	11 476
Gsk	78	896	2 994	2 518	2 774	2 831	2 905	5 517	980	21 493
Ssk	21	266	957	798	866	931	1 043	1 898	372	7 152
Nn	21	221	893	713	771	778	956	1 588	319	6 260
Nö	11	144	561	462	565	601	629	1 181	332	4 486
<i>Storleksgrupp, hektar åkermark</i>										
– 2,0	25	166	462	377	408	432	430	806	679	3 785
2,1– 5,0	28	523	1 689	1 264	1 302	1 359	1 579	3 552	305	11 601
5,1– 10,0	35	540	1 901	1 479	1 702	1 679	1 904	4 296	407	13 943
10,1– 20,0	45	440	1 561	1 339	1 578	1 709	1 902	3 956	478	13 008
20,1– 30,0	21	200	753	723	926	870	1 042	1 753	315	6 603
30,1– 50,0	30	268	953	870	1 082	1 084	1 125	1 643	435	7 490
50,1–100,0	33	306	1 195	1 049	1 292	1 234	1 111	1 196	789	8 205
100,1–	12	233	931	735	793	783	649	490	1 830	6 456
<i>Hela riket²</i>										
2010	229	2 676	9 445	7 836	9 083	9 150	9 742	17 692	5 238	71 091
Enl. tidigare LBR-def. 2010	209	2 532	9 038	7 511	8 738	8 794	9 376	16 999	4 953	68 150
2007	257	3 311	11 455	8 460	9 374	9 927	10 065	14 828	4 932	72 609
2005	294	3 952	12 814	9 285	9 712	10 679	9 919	14 093	5 060	75 808
2003 ³	287	3 593	12 040	8 339	8 973	9 752	7 822	11 596	4 378	66 780
1999 ³	310	4 878	14 617	9 784	11 261	10 126	8 339	15 842	4 962	80 119
1990 ³	..	5 737 ⁴	19 964 ⁵	28 357 ⁶	12 126	12 044	12 413	20 425	1 066 ⁷	112 132

1) Fr.o.m. 1996 redovisas endast huvudbrukaren som företagare i Lantbruksregistret. Tidigare år redovisades brukare 1 (huvudbrukare) och även brukare 2 och 3 som företagare.

2) Se bilaga 1, Lantbruksregistret, för jämförbarhet mellan åren.

3) För jämförelseåren ingår enbart jordbruksföretag med mer än 2,0 ha åkermark.

4) Under 30 år.

5) 30–39 år.

6) 40–49 år.

7) Enbart "uppgift saknas".

Källa: Jordbruksverket och SCB, Lantbruksregistret.

Tabell 7.3**Antal stadigvarande och tillfälligt sysselsatta personer i jordbruket 2010 i olika grupper samt arbetstid i arbetskraftsenheter AWU**

Number of permanent and temporary occupied persons in agriculture for different groups and number of working hours expressed in annual work units AWU

Område	Företagare och familjemedlemmar, stadigvarande och tillfälligt sysselsatta		Ej familjemedlemmar				Totalt	
	Personer	AWU	Stadigvarande sysselsatta		Tillfälligt sysselsatta		Personer	AWU
			Personer	AWU	Personer	AWU		
<i>Län</i>								
Stockholms	3 623	971	1 035	626	441	111	5 099	1 708
Uppsala	5 981	1 746	997	612	666	107	7 644	2 465
Södermanlands	4 179	1 215	1 021	703	408	84	5 608	2 002
Östergötlands	6 943	2 300	1 649	1 165	1 054	206	9 646	3 671
Jönköpings	7 829	2 308	778	498	637	107	9 244	2 913
Kronobergs	5 236	1 413	395	235	284	51	5 915	1 700
Kalmar	6 729	2 230	1 362	1 004	865	139	8 956	3 373
Gotlands	3 058	1 193	680	512	406	78	4 144	1 784
Blekinge	2 896	875	397	273	1 276	155	4 569	1 303
Skåne	17 433	5 501	3 950	2 903	4 417	1 164	25 800	9 568
Hallands	6 762	1 996	1 364	1 002	681	155	8 807	3 152
Västra Götalands	27 676	7 361	3 249	2 015	2 558	399	33 483	9 775
Värmlands	7 251	1 645	617	400	469	69	8 337	2 114
Örebro	4 801	1 249	639	423	292	54	5 732	1 726
Västmanlands	3 347	867	612	404	324	53	4 283	1 325
Dalarnas	4 447	1 078	617	373	306	69	5 370	1 520
Gävleborgs	5 088	1 291	514	331	279	62	5 881	1 683
Västernorrlands	4 634	1 062	377	227	274	36	5 285	1 325
Jämtlands	3 432	864	396	266	302	51	4 130	1 181
Västerbottens	5 011	1 133	638	414	386	54	6 035	1 601
Norrbottens	2 688	617	412	276	316	67	3 416	959
<i>Hela riket¹</i>								
2010	139 044	38 915	21 699	14 661	16 641	3 273	177 384	56 849
Enl. tidigare LBR-def. 2010	133 590	37 906	20 821	14 251	16 306	3 191	170 717	55 348
2007	140 919	49 579	21 144	13 782	15 552	2 097	177 615	65 458
2005	132 701	54 305	21 540	14 709	19 643	3 148	173 884	72 162
2003 ²	119 482	52 008	24 771	15 774	23 697	2 880	167 950	70 662
1999 ²	132 824	56 173	24 029	15 473	20 215	2 596	177 068	74 242
1995 ²	134 979	65 050	29 245	18 350	32 216	4 274	196 440	87 674

1) Se bilaga 1, Lantbruksregistret, för jämförbarhet mellan åren.

2) För jämförelseåren ingår jordbruksföretag med mer än 2,0 ha åkermark eller stor djurbesättning.

Källa: Jordbruksverket och SCB, Lantbruksregistret.

Tabell 7.4

Antal sysselsatta i jordbruket 2010 av olika kategorier personer och arbetskraftsenheter

Number of permanent and temporary occupied persons in agriculture for different groups and number of working hours expressed in annual work units AWU

Grupper sysselsatta	Personer			Procent	Arbetskraftsenheter			Procent	Antal företag
	Män	Kvinnor	Totalt		Män	Kvinnor	Totalt		
<i>Sysselsatta i företag som drivs av fysisk person</i>									65 853
Företagare	55 717	10 136	65 853	37	21 344	2 838	24 182	43	
Makar/sambor och övriga familjemedlemmar	23 736	49 455	73 191	41	6 172	8 561	14 733	26	
Stadigvarande sysselsatta (ej familjemedlemmar)	5 318	1 829	7 147	4	3 462	1 062	4 524	8	
Tillfälligt sysselsatta (ej familjemedlemmar)	6 984	3 401	10 385	6	1 343	509	1 852	3	
Totalt	91 755	64 821	156 576	88	32 321	12 970	45 291	80	
<i>Sysselsatta i företag som drivs av juridisk person</i>									5 238
Stadigvarande sysselsatta	10 355	4 197	14 552	8	7 461	2 676	10 137	18	
Tillfälligt sysselsatta	3 761	2 495	6 256	4	894	527	1 421	2	
Totalt	14 116	6 692	20 808	12	8 355	3 203	11 558	20	
<i>Hela riket¹</i>									
2010	105 871	71 513	177 384	100	40 676	16 173	56 849	100	71 091
2010 tidigare LBR-def.	102 181	68 536	170 717		39 739	15 609	55 348		68 150
2007	108 319	69 289	177 615	100	47 503	17 947	65 458	100	72 608
2005	113 709	60 174	173 884	100	52 864	19 298	72 162	100	75 808
2003 ²	167 950	100	70 662	100	67 890
1999 ²	177 068	100	74 242	100	81 407
1995 ²	110 376	53 848	164 225 ³	100	62 346	21 053	83 400 ⁴	100	..

1) Se bilaga 1, Lantbruksregistret, för jämförbarhet mellan åren.

2) För jämförelseåren ingår jordbruksföretag med mer än 2,0 ha åkermark eller stor djurbesättning.

3) Tillfälligt sysselsatta som ej är familjemedlemmar 32 216 personer ingår ej.

4) Arbetskraftsenheter avseende tillfälligt sysselsatta som ej är familjemedlemmar 4 274 AWU ingår inte.

Källa: Jordbruksverket och SCB, Lantbruksregistret.

Tabell 7.5**Antal sysselsatta i jordbruket 2010 efter årlig arbetstid för samtliga företagskategorier***Number of occupied persons in agriculture by working hours for all categories of holdings*

Företagskategori	Årlig arbetstid, timmar					Totalt
	1–	450–	900–	1 350–	1 800–	
	449	899	1 349	1 799		
Enskild firma						
<i>Företagare</i>	37 309	10 390	5 675	3 232	9 247	65 853
Män	30 337	8 946	5 000	2 895	8 539	55 717
Kvinnor	6 972	1 444	675	337	708	10 136
<i>Makar/sambo</i>	40 237	4 423	1 554	717	1 767	48 698
Män	6 153	611	278	89	221	7 352
Kvinnor	34 084	3 812	1 276	628	1 546	41 346
<i>Övriga familjemedlemmar</i>	17 094	2 874	1 479	838	2 208	24 493
Män	10 963	1 975	1 045	593	1 808	16 384
Kvinnor	6 131	899	434	245	400	8 109
<i>Övriga stadigvarande sysselsatta</i>	1 856	812	894	1 254	2 331	7 147
Män	1 346	559	570	923	1 920	5 318
Kvinnor	510	253	324	331	411	1 829
<i>Andra tillfälligt sysselsatta</i>	10 385
Män	6 984
Kvinnor	3 401
Juridiska personer						
<i>Driftsledare</i>	1 281	649	437	446	2 425	5 238
Män	1 077	545	367	356	2 144	4 489
Kvinnor	204	104	70	90	281	749
<i>Övriga stadigvarande sysselsatta</i>	1 607	1 028	1 123	1 588	3 968	9 314
Män	873	542	555	942	2 954	5 866
Kvinnor	734	486	568	646	1 014	3 448
<i>Andra tillfälligt sysselsatta</i>	6 256
Män	3 761
Kvinnor	2 495
Totalt	177 384
Män	105 871
Kvinnor	71 513
Totalt tidigare LBR-def.	170 717
Män	102 181
Kvinnor	68 536

Källa: Jordbruksverket och SCB, Lantbruksregistret.